

**VEER NARMAD SOUTH
GUJARAT UNIVERSITY
SURAT**

FACULTY OF RURAL STUDIES

CBCS - SYLLABUS

FOR

SEMESTER-I

BACHELOR OF RURAL STUDIES

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER –I

Foundation –I

વિષય : પર્યાવરણીય અભ્યાસ (01)

(2 +1)

Marks -100

હેતુઓ :-

- (૧) વિદ્યાર્થીઓ પર્યાવરણ સંરક્ષણનું મહત્વ સમજે.
- (૨) વિદ્યાર્થીઓ પ્રાકૃતિક સંપત્તિનું મહત્વ સમજી અને તેનો વિવેકપૂર્વક ઉપયોગ કરવાની સમજ કેળવે.
- (૩) વિદ્યાર્થીઓ પોતાની આસપાસના નિવસનતંત્રથી માહિતગાર બને.
- (૪) વિદ્યાર્થીઓ જૈવવિવિધતાનું મહત્વ સમજે અને તેના સંરક્ષણની બાબતોથી માહિતગાર બને.
- (૫) વિદ્યાર્થી પ્રદૂષણ વિશે ઊંડો ખ્યાલ મેળવી તેના નિયંત્રણ માટે પ્રયત્નો કરતા થાય.
- (૬) વિદ્યાર્થીઓ પર્યાવરણના સામાજિક પ્રશ્નોથી માહિતગાર બને.

અભ્યાસક્રમ :-

Total credit =30

એકમ - ૧ પર્યાવરણ એટલે શું ?

Credit 3 (૧૦%)

પર્યાવરણનું કાર્યક્ષેત્ર અને મહત્વ .

પર્યાવરણ જન-જાગૃતિ

એકમ - ૨ પ્રાકૃતિક સંપત્તિ :-

Credit 9 (૩૦%)

૧. જંગલ સંપત્તિ :-

મહત્વ, ગુજરાતનાં જંગલોના પ્રકારો,

વનઉન્મુલન અને તેના કારણો

૨. જળ સંપત્તિ :-

જળ સંરક્ષણના ઉપાયો

૩. જમીન સંપત્તિ :-

જમીનનું મહત્વ, જમીનની ફળદ્રુપતામાં ઘટાડો , જમીન સંરક્ષણ

૪. ઊર્જા સંપત્તિ :-

ઊર્જાની વધતી જરૂરીયાત , ઊર્જાનું વર્ગીકરણ .

એકમ - ૩ નિવસનતંત્ર એટલે શું ? તેના ઘટકો (૧) જૈવિક (૨) અજૈવિક

Credit 3 (૧૦%)

પરિસ્થિતિ વિજ્ઞાનની વ્યાખ્યા .

પરિસ્થિતિકીય પિરામીડ : સંખ્યા ,જૈવભાર અને ઉર્જાનો પિરામીડ

એકમ - ૪ જૈવવિવિધતા :-

Credit 3 (૧૦%)

વ્યાખ્યા ,મહત્વ, જૈવવિવિધતાનું સંરક્ષણ

(૧) બાહ્ય પરિસ્થિતિ દ્વારા (૨) આંતરિક વ્યવસ્થા દ્વારા

એકમ - ૫ પર્યાવરણીય પ્રદૂષણ :-

Credit 6 (૨૦%)

પ્રદૂષણની વ્યાખ્યા .

પ્રદૂષણના પ્રકારો.

૧. વાયુ પ્રદૂષણ :- કારણો, અસર અને અટકાવવાના ઉપાયો

૨. જળ પ્રદૂષણ :- કારણો ,અસર અને ઉપાયો .

૩. ધ્વનિ પ્રદૂષણ :- વ્યાખ્યા ,કારણો અને નિયંત્રણ

એકમ - ૬ સામાજિક પ્રશ્નો અને પર્યાવરણ :-

Credit 6 (૨૦%)

૧. વસ્તી વધારો અને પર્યાવરણ .

૨. શહેર અને ઉર્જા પ્રશ્ન .

૩. પર્યાવરણ અને આરોગ્ય .

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :-

(૧) જળ પ્રદૂષિત વિસ્તારોની મુલાકાત લઈ અભ્યાસ કરવો .

Credit 5 (૩૫%)

(૨) રાસાયણિક જંતુનાશકોની અસરનો અભ્યાસ કરવો.

Credit 5 (૩૫%)

(૩) ઉદ્યોગોના કારણે માનવજીવન ઉપર થતા પ્રદૂષણનો અભ્યાસ કરવો

Credit 5 (૩૫%)

સંદર્ભ ગ્રંથો :-

(૧) પર્યાવરણ શાસ્ત્ર

- બિપીનભાઈ જોષી

(૨) પર્યાવરણ અને ભૂંકપ ઈજનેરી

- ડૉ.એમ.બી.ગોહિલ ,

સનિલ કે.પોપટ ,દિવ્યા પી.ગોહિલ

(૩) પર્યાવરણ સાથી

- રમેશ સાવલિયા

(૪) પર્યાવરણ

- ડૉ. એમ.બી.ગોહિલ

દિવ્યા પી.ગોહિલ

(૫) ચાલો જાગીએ પર્યાવરણને બચાવીએ

- ડૉ.રમેશચંદ્ર જે.ભાયાણી

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER –I

Foundation –I

Subject : English (01) (3+0)

Marks -100

Objectives :

1. To strengthen the vocabulary of students .
2. To strengthen the grammar capacity ,ability of the students.
3. To introduce the students to English Literature.

1. Text (30%) 20 Credit

Six Tales from Shakespeare –

Published by : Macmillan Publication

Here the students will learn the first three comedies of Shakespeare

Here the objective questions, short questions, Long questions or short notes, reference to context –will be asked .

2. Grammar (50%) 20 Credit

- (i) Part of Speech
- (ii) Types of Sentences
- (iii) Tenses
- (iv) Articles

3. Letter Writing (15%) 3 Credit

(Social and friendly letters only)

Here the students will attempt any one of the letters during the Annual exam.

4. Prefix –Suffix (05%) 2 Credit

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER –I

CORE – 1

વિષય : જમીન વિજ્ઞાન (Agro-01)

(2 +1) Marks -100

હેતુઓ :-

૧. જમીનનું ખેતીમાં મહત્વ .
૨. જમીનની ફળદ્રુપતા સાથે ઉત્પાદક શક્તિનો તફાવત સમજે.
૩. ફળદ્રુપતા કેન્દ્રિત જમીન વ્યવસ્થા કેમ કરવી તે શીખે.
૪. જમીન સંરક્ષણનાં કાર્યોનું નિરીક્ષણ કરે.
૫. ફેરબદલી આયોજનો તૈયાર કરતા શીખે.

અભ્યાસક્રમ :-

એકમ -૧ જમીન વિજ્ઞાન : સૈદ્ધાંતિક (પુનરાવર્તન રૂપે)

પૃથ્વીનો પોપડો જમીન બનાવતા મહત્વના ખડકો અને ખનિજો ,તેનું બંધારણ અને વર્ગીકરણ,જમીનની વ્યાખ્યા , જમીન ઉત્પત્તિમાં ભાગ લેતા પરિબળો ,જમીન પ્રોબાઇલ , તેના થર અને વિકાસ,છોડ વિકાસના સંદર્ભમાં કણકદ કણાયોજન જમીન તાપમાન , હવા વગેરે.

(Credit-12) 40%

જમીનના ભૌતિક ગુણધર્મો જેવા કે ચિકાસ,વિશિષ્ટ ઘનતા , કણાવકાશ,કણબંધન ,રંગ વગેરે. જમીનમાંની ક્લે અને સેન્દ્રિય પદાર્થની જમીનના ભૌતિક ગુણધર્મો પર અસર ,જમીન જળના પ્રકાર,જમીનમાં ગતિવિધિ ,જમીન, ભેજ, જમીનના ભેજના માપકો,જમીનની ભેજ ઉપાડ તરાહ ,ભેજ ખેંચની છોડ ઉપર અસર ,પાણીનો ઉપયોગ વપરાશ , જમીન જળની વિભાવના ,જમીનનાં અંગો અને છોડ વિકાસ પર તેની અસરો, આર્યનની આપ-લે શક્તિ અને તેનું મહત્વ ક્લેનુ વર્ગીકરણ અને તેના મહત્વનાં લક્ષણો.

(Credit-18) 60%

પ્રત્યક્ષ કાર્યો : Total credit = 15

૧. ગુજરાત રાજ્યના ખડકો અને ખનીજોની ઓળખ.
૨. ઓગરનો ઉપયોગ અને જમીનનો નમૂનો લેવો.
૩. જમીન પ્રોફાઇલ જોવો તેનું વર્ણન કરવું.
૪. જમીનની વિશિષ્ટ ઘનતા કાઢવી.
૫. જમીનના કણાવકાશના ટકા કાઢવા.
૬. જમીનની ભેજધારણ શક્તિ અને ક્ષેત્રશક્તિ કાઢવી.
૭. જમીનનું ભૌતિક પૃથ્થકરણ કરવું.

સંદર્ભ ગ્રંથ :

૧. જમીન વિજ્ઞાન - હિરાલાલ દેસાઈ
૨. જમીન વિજ્ઞાન - પંડ્યા હરિયા ,મહેતા

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER – I

CORE – 1

Subject: Animal Husbandry

2+1 Marks -100

Title: - Domestic Animals and Cattle Breeds

Objectives:

- (1) To understand importance of domestic animals in human life.
- (2) To know the contribution of animals in Indian economy.
- (3) To know cattle rearing.
- (4) To identify different breeds of foreign and indigenous breeds of cattle.
- (5) To understand contribution of buffaloes in milk production and breeds.
- (6) To understand importance of Artificial insemination and their methods and uses.

Theory:

(Credit 30 & Weight age 100%)

(1) Origin and Domestication of Animals.	Credit 3 - 10%
(2) Zoological Classification of Common domestic animals.	Credit 2 - 8%
(3) Contribution of animals in human development and development of rural and National economy, Importance of Animal husbandry	Credit 3- 12%
(4) Methods of Cattle rearing.	Credit 4 - 12%
(5) Classification of Cattle breeds of India and their Characteristics	Credit 3- 10%
(6) Importance foreign breeds of cow and its classification.	Credit 3 - 10%
(7) Important Buffalo breeds and their characteristics.	Credit 3 - 10%
(8) Cross-breeding and a cross-breed cow its advantages and Disadvantages	Credit 3 - 10%
(9) Contribution of animal Husbandry business to rural employment Development	Credit 3 - 8%
(10) Identification marks: Importance, methods and advantages – disadvantages.	Credit 3- 10%

Practical:

Total credit = 15

Note: Each practical carries equal credit and weight.

- (1) Study of different constructed units of a dairy farm.
- (2) Study of other units of a dairy farm.
- (3) Character study of a Gir cow.

- (4) Character study of a kankrej cow.
- (5) Character study of a Jafarabadi buffalo.
- (6) Character Study of a Mehsani Buffalo
- (7) Character Study of a Surati Buffalo
- (8) Identification Marks- Methods of Disinfection of a Dairy Farm.

Reference Books:

- (1) "PashuVyavastha" (Gujarati)
- A.D. Dave & Lakshman Patel
- (2) "ViyavaharuGopalan" (Gujarati)
- KrushnalalShukal
- (3) "PashuSanvardhan" (Gujarati)
- R.K. Shukal
- (4) Animal Gynaecology and Veterinary
Obstetrics - part 2 and 3
- S.B. Kodagali & B.K. Bhavsar
- (5) A Text book of Animal Husbandry
- G.C. Banerjee
- (6) A Hand Book of Animal Husbandry
- ICAR

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER –I

CORE –I

વિષય : બાગાયત (01)

(2 +1)

Marks -100

હેતુઓ :-

આ વિષયના અભ્યાસ દ્વારા વિદ્યાર્થીઓને બાગાયતના વિવિધ મુદ્દાઓની જાણકારી અને સમજ મેળવે જેથી તેઓ ગામના બાગાયત સંદર્ભે પ્રશ્નો સમજીને તેમનો ઉકેલ મેળવી શકે. વધુમાં આ વિષયની જાણકારી મેળવે વિદ્યાર્થી પોતે બાગાયત સંબંધી કાર્યો સ્વતંત્ર રીતે કરીને તેમની આર્થિક સ્થિતિમાં સુધારો લાવી શકે.

અભ્યાસક્રમ :- (સૈદ્ધાંતિક)

(Credit 30 & Weight age 100%)

૧. વનસ્પતિ જીવનનો પરિચય, લાક્ષણિકતા ,ખૂબીઓ. Credit -3 (10%)
૨. આહાર અને પોષક ,પૂરક ખોરાક તરીકે ફળો. Credit - 3 (10%)
૩. ફળ ઉછેર માટે સ્થળની પસંદગીની પ્રાથમિક બાબતો આબોહવા,જમીન , પાણી અને બીજી સગવડતા. Credit-9 (30%)
૪. વનસ્પતિ સંવર્ધન રીતો : બીજ સંવર્ધન તેના લાભ-ગેરલાભ, બીજતેર સંવર્ધનના લાભલાભ-બીજતેર સંવર્ધનની પદ્ધતિઓ ,પીલા,કંદ,કટકા, દાબ, કલમો, આંખ વગેરેની રીતો અને મહત્વની પેટા રીતો. Credit -9 (30%)
૫. હોર્મોન્સની જુદી-જુદી રીતે ઉપયોગ, મૂળ મૂકવામાં, ફળ વધારવામાં મોટા કરવામાં વગેરે ઓકસિન્ઝ, જીબરેલીન્ઝ અને કાયનેટીન્ઝનો પરિચય અને તેનો ઉપયોગ. Credit -6 (20%)

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :- Total credit = 15

૧. કૂંડા ભરવાની વૈજ્ઞાનિક રીત, કૂંડામાં ફળ ફુલના ઉછેરની રીત.
૨. ફળઝાડ સંવર્ધનમાં જુદી જુદી કલમો તૈયાર કરવાની રીત.
૩. નર્સરી અને ધરૂવાડિયું તૈયાર કરવું અને મુલાકાત લેવી.
૪. ફળઝાડ ઉછેર માટે ખાડા તૈયાર કરવા અને રોપણી કરવી.

સંદર્ભગ્રંથો :-

૧. ફળવિદ્યા - શ્રી બાબુભાઈ અવરાણી, શ્રી ઇસ્માઈલના ગોરી - યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણબોર્ડ -અમદાવાદ
૨. ફળઝાડ - શ્રી બાબુભાઈ અવરાણી -અનડા પ્રકાશન -અમદાવાદ
૩. સામાન્યકૃષિ વિજ્ઞાન - ડૉ. છોટુભાઈ જે.પટેલ- યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણબોર્ડ -અમદાવાદ
૪. શાકભાજી વિજ્ઞાન - બાબુભાઈ અરવાણી - અનડા પ્રકાશન -અમદાવાદ
૫. સામાન્ય વૃક્ષો - ડૉ. એસ. શાંતાપાઉ - નેશનલ બુક ટ્રસ્ટ ઇન્ડિયા નવી દિલ્હી

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER –I

CORE –I

વિષય : ગ્રામ વિસ્તરણ (01)

(2 +1) Marks -100

હેતુઓ :-

- ગ્રામ વિદ્યાશાખાના વિદ્યાર્થીઓ ગ્રામસમાજના પ્રશ્નોથી વાકેફ થાય, તેના ઉકેલો વિચારતા થાય.
- પોતાની પાસે જે જ્ઞાન, આવડત, ઉપાયો સૂઝ છે તે ગ્રામ સમાજમાં કઈ રીતે પહોંચાડવા તેના સિધ્ધાંતો, પદ્ધતિઓ જાણે, સમજે અને ઉપયોગ કઈ રીતે કરવો તે શીખે.
- રાષ્ટ્રના સંદર્ભમાં ગામડાના શું તેનો ઉકેલ સર્વાંગી વિકાસ કઈ રીતે કરવો તે જાણે.

અભ્યાસક્રમ :-

(Credit 30 & Weight age 100%)

૧. વિસ્તરણની ફિલસૂફી .

Credit -10 (30%)

- વિસ્તરણનો ઇતિહાસ , વિસ્તરણના વિકાસમાં જગતના પરિબળોનો ફાળો.
- વિસ્તરણની વ્યાખ્યા, હેતુઓ, સિદ્ધાંતો, પછાત વિસ્તારો, ગામડામાં વિસ્તરણ કાર્યક્રમ સિદ્ધાંતોનો ઉપયોગ કરવાની રીતો.

૨. ગ્રામસમાજ અને રાષ્ટ્રના સંદર્ભમાં તેના પ્રશ્નો -ઉકેલો.

Credit -10 (35%)

- ઐતિહાસિક ભારતમાં ગ્રામ સમાજ-રચના , પરંપરાઓ, આર્થિક, સામાજિક, તાત્વિક પ્રણાલીઓ, તે તૂટવાનાં કારણો, તેમાંથી આજના ગ્રામસમાજે સર્વાંગી વિકાસ કરવા લેવા જેવી બાબતો.
- ગ્રામસમાજ-સમાજનું માનસ-સર્વાંગી વિકાસમાં અવરોધક અને ઉપયોગી માનસ વિસ્તરણદ્વારા અવરોધક માનસનું માર્ગાન્તીકરણ કરવાની પદ્ધતિઓ કાર્યો , ઉપયોગી માનસનો વિસ્તરણ કાર્યમાં ઉપયોગ.
- વર્તમાન ગ્રામસમાજના રાષ્ટ્રના સંદર્ભોમાં પાયાનો પ્રશ્ન , સર્વાંગી વિકાસ માટે તે પ્રશ્નોનું મહત્વ, નિવારણ.
- ગ્રામજીવનની વર્તમાન સ્થિતિ-ગ્રામસમાજનો સર્વાંગી વિકાસ કરવા વિસ્તરણ કાર્યો કયા કયા કઈ રીતે ઉપાડવા.

૩. લોકોની જરૂરિયાતો, પ્રકાર અને તે જાણવાની રીતો

Credit -10 (35%)

- વર્તાતી જરૂરિયાત (ફિલ્ટનીડ) તે જાણવાની રીતો, વિસ્તરણ કાર્યમાં તેની ઉપયોગિતા.
- વાસ્તવિક જરૂરિયાત (રીયલ નીડ) એટલે શું ? તે જાણવાની રીતો. વિસ્તરણનું ખરું કામકાજ ખરી જરૂરિયાત ઉકેલવાનું છે.
- લોકોની જરૂરિયાત જાણવા માટે સર્વે , વ્યક્તિ, જૂથ, સમૂહ સંપર્ક અને અન્ય પદ્ધતિઓ.

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :- Total credit = 15

૧. ગ્રામસમાજનો પરિચય કરવો, ગ્રામસમાજના પ્રશ્નોથી વાકેફ કરવા ,બને તો એક અઠવાડિયુ કોઈ એક ગામમાં રહી ગ્રામસમાજનો પરિચય કરે પ્રશ્નો સર્વેક્ષણ દ્વારા જાણે અને તેના ઉકેલોની ચર્ચા કરે.
૨. દશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનોથી પરિચિત થાય, તેના ઉપયોગ કરવાની રીતો જાણે.
૩. વ્યાખ્યાન પધ્ધતિ.
૪. પ્રશ્ન પધ્ધતિ આગમન, નિગમન,શિક્ષણ પધ્ધતિ.

સંદર્ભ ગ્રંથો :-

૧. ખેતી વિસ્તરણ શિક્ષણ - ડૉ.અંબુભાઈ પટેલ, યુનિ.ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ
૨. સામુદાયિક વિકાસ અને કૃષિ વિસ્તરણ - બાબુભાઈ અવરાણી ,
૩. ભારતમાં કૃષિ શિક્ષણ - બાબુભાઈ અવરાણી,
૪. ભારતની આર્થિક સમસ્યાઓ - શાસ્ત્રી -દેસાઈ,પોપ્યુલર પબ્લિશિંગ ,સુરત
૫. કૃષિ વિજ્ઞાન ગ્રંથ - કૃષિ ગો વિદ્યાભવન આણંદ

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER – I

CORE –1

વિષય : ગ્રામવિકાસ (01)

(2 +1) Marks -100

હેતુઓ :-

ભારતીય અર્થતંત્રમાં ગ્રામીણ વિકાસનું મહત્વ,વિદ્યાર્થી સમજે અને અત્યાર પર્યન્ત અમલમાં આવેલી નીતિઓ અને કાર્યક્રમોની જાણકારી મેળવી ગ્રામવિકાસમાં વ્યવસ્થાપનની જરૂરત સમજે જેથી ગ્રામ્ય વિકાસ કાર્યક્રમને ઉચિત દીશા આપી શકાય.

અભ્યાસક્રમ :-

(અ) ગ્રામવિકાસ

- (૧) ગ્રામવિકાસની પરિકલ્પના અને અર્થ , ગ્રામ વિકાસનું ભારતીય અર્થતંત્રના માળખામાં ગ્રામ વિકાસનું મહત્વ. Credit -6 (20%)
- (૨) ગ્રામ વિકાસને સ્પર્શતા પાયાના પ્રશ્નો, ગ્રામ વિકાસનું સ્વરૂપ. Credit -6 (20%)
- (૩) ગ્રામ વિકાસના માપદંડો અને ગ્રામવિકાસને વેગ આપતા પરિબળો અને નીતિઓ.Credit -6 (20%)
- (૪) ભારતની સ્વતંત્રતા પૂર્વેના ગ્રામવિકાસના કાર્યો અને પ્રયોગોની નીતિઓ. Credit -6 (20%)
- (૫) ભારતમાં સ્વતંત્રતા બાદ ગ્રામ વિકાસની કામગીરીનું માળખું અને ભારતના આયોજનમાં ગ્રામ વિકાસના વ્યુહ નીતિઓ- પરિણામો. Credit -6 (20%)

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :- Total credit = 15

૧. જુદા-જુદા ચાલતા ગ્રામવિકાસ કાર્યક્રમો હેઠળ જુદી જુદી યોજનાઓ વિશે માહિતી મેળવવી.
(જુદી જુદી ગ્રામવિકાસ એજન્સીઓ)
૨. માનવીય કાર્યકુશળતા વિકાસ માટે ચાલતા જુદા-જુદા તાલીમી એકમોની મુલાકાત જેવા કે આર. આર. ડી.પી., જવાહર યોજના , તાલીમ અને મુલાકાત યોજના વગેરે.

સંદર્ભ ગ્રંથો :-

૧. સામુદાયિક વિકાસ અને કૃષિ વિસ્તરણ - શ્રી બાબુભાઈ અવરાણી -અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ
૨. ભારતમાં ગ્રામ વિકાસ - બાબુભાઈ અવરાણી ,બકુલભાઈ અવરાણી - અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ
૩. વિસ્તરણ શિક્ષણ - બાબુભાઈ અવરાણી ,બકુલભાઈ અવરાણી - અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ
૪. દશ્ય-શ્રાવ્ય શિક્ષણ - શ્રી ધીરજલાલ ભાવસાર - અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER-I

Subject: - Agronomy

Title: Soil Science

CORE-2

(2+1)

Marks-100

Objectives:-

- (i) To know the importance of soil in agriculture.
- (ii) To study the formation of soil.
- (iii) To know the composition of soil.
- (iv) To know physical and chemical characteristics of soil

Theory: (Total Credits-30)

1. Rocks and minerals for Soil composition. (credit-3) 10%
 - Classification of rocks
2. Composition of rocks. (credit-5)20%
 - Component of soil
 - Factor affecting soil formation
3. Soil profile, it's layers and development (credit-3)10%
4. Ingredients of soil. Soil system, its work and classification of soils. (credit-6) 20%
5. Soil physical characteristics and soil chemical composition. (credit-7)20%
6. Soil moisture and its classification. credit-6) 20%

Practical: (Total Credits-15)

1. Study of Augur.
2. Method of collect of soil sample.
3. Study of soil profile.
4. Physical analysis of soil.

Reference Books:

1. Soil science and management.
BabubhaiAvarani, Anadaprakashan, Ahmedabad.
2. Soil science.
Harilal Desai, charottar book store, aanand.
3. Soil science.
Pandya,Hariya,Mehta,uni.Granthnirman board-Ahemedabad.
4. Agriculture science.M.H.Mehta.
5. Pandya,Hariya,Mehta,uni.Granthnirman board-Ahemedabad.
6. Agriculture science.M.H.Mehta.

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER – I

CORE – 2

Subject: Animal Husbandry

TITLE – Animal Housing and Rearing

(3+0)

Marks: 100

Objectives:

- (1) To learn importance of animal houses and different plans.
- (2) To understand the cleanliness of houses.
- (3) To study different disinfectants used for animal houses.
- (4) To observe care and management of pregnant cow, freshly born young one and parturated cow.
- (5) To understand calf rearing and observe care for calves.
- (6) To study different portions of animal houses.

Theory:

(Total Credit- 45)

(1) Animal houses : importance and location	Credit 5 - 10%
(2) Types of houses: loose housing and conventional dairy Barn methods	Credit 6 - 15%
(3) Cleanliness and disinfestations of animal Houses: methods	Credit 6 - 15%
(4) Types of disinfectants and their uses	Credit 6 - 10%
(5) Plans of different houses detail of roof, wall, Floor, manager and gutter	Credit 5 - 15%
(6) Care and management of pregnant cow.	Credit 6 - 10%
(7) Care during and after parturition, and freshly Born calf	Credit 5 - 10%
(8) Calf rearing: natural and wearing methods.	Credit 6 - 15%

Reference:

1. PashuVyavastha: Arun D. Dave,
University GranthNirman Board, Ahmedabad.
2. PashuAhar: B.M. Patel & N.S. Radadiya,
University GranthNirman Board, Ahmedabad.
3. DeryVigyan: C.H. Joshi,
University GranthNirman Board, Ahmedabad.
4. VyavaharuGopalan: KrushnalalShukal,
University GranthNirman Board, Ahmedabad.
5. “Godarshan” A monthly Gujarati Magazine, Dept. of A.H., Gujarat State, Gandhinagar.
6. A Text Book of Animal Husbandry: G.C. Banerjee;
Oxford & IBH Publishing Co. Pvt. Ltd., New Delhi.
7. A Hand Book of Animal Husbandry: By ICAR, New Delhi.

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER-I

CORE- 2

Subject: - Forestry (01)

(3+0)

Marks-100

Objectives:-

- (i) Design a course with objectives of student aware with basic knowledge of forest
- (ii) Student get knowledge of forest area in Gujarat.
- (iii) Create self - employment source.

Teaching Method :-(i) Lecture (ii) Self-study (iii) Group discussion (iv) Assignment
(v) Evaluation test (vi) Field visit.

1. Forest: (credit-9) (20%)

Meaning, importance and advantages

2. Forest of Gujarat: (credit-9) (20%)

1. North Gujarat
2. Middle Gujarat
3. South Gujarat
4. Gir forest

3. By product of forest : (credit-5) (10%)

1. Ebony tree leaf
2. resin
3. Bamboo
4. lac
5. Honey

4. Forest trees and its medical use: (credit-9) (20%)

1. Bamboo
2. Kher
3. teak
4. rose-wood
5. babool
6. mahua
7. beefwood
8. neem
9. indianlabumum
10. sandal wood
11. eudcalyptus
12. gulmohar

13.ebony tree

5. Forest conservation:

(credit-4) (10%)

1. from fire
2. From animal
3. from human being
4. From insect
5. From parasite

6. Cultivation practices of forest trees

(credit-9) (20%)

1. Tree of heaven
2. Deshbabool
3. jetropha

Reference:-

1. Forests in india - Agrawal V.P (1985)
-Pub: oxford & IBH publishing Co. pvt. Ltd, new delhi
2. Forestry in india - Dwivedi A. P (1980) - Pub: jugalkishor& co., dehradun
3. A textbook of silviculture - Dwivedi A.P (1980) - Pub IBD, Dehradun

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER –I

CORE -2

વિષય : ગ્રામ વિસ્તરણ (01)

(2 +1) Marks -100

હેતુઓ :-

૧. ગ્રામ સંગઠનો કરવા શું કરવું, લોકોનો સહકાર કઈ રીતે પ્રાપ્ત કરવો -લોકોની શું જરૂરીયાત છે તે જાણે સમજે.
૨. નેતાના,કાર્યકરોના ગુણો - અવગુણોનો અભ્યાસ કરે, તેના ઘડતરમાં શું કરવું જોઈએ તે સમજે.
૩. વિદેશોમાં ચાલતા વિસ્તરણ કાર્યથી વાકેફ થાય તેની અપનાવવા જેવી બાબતોનું મનન કરે.

અભ્યાસક્રમ :-

એકમ -૧ વિસ્તરણ કાર્યમાં લોકોનો સ્વેચ્છાપૂર્વક સહકાર મેળવવાની રીતો. (Credit-10) (35%)

૧. સંપર્ક પધ્ધતિઓ-વ્યક્તિ ,જૂથ,સમૂહ.
૨. દશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનોનો ઉપયોગ દ્વારા.
૩. લોકોના આત્મતિક ખરી જરૂરીયાતના ઉકેલ દ્વારા
૪. ગ્રામ સમાજનાં કાર્યોમાં લોકોની ભાગીદારી દ્વારા.

એકમ -૨ વિસ્તરણ કાર્ય આયોજનમાં ઘાસમૂળનો સિધ્ધાંત,લોકશાહી સમાજવાદી (Credit-8) (25%)
સમાજરચનામાં તેનું મહત્વ અને ઉપયોગિતા .

એકમ- ૩ વિસ્તરણ કાર્યનું અનુસરણ (ફોલોઅપ વર્ક) કાર્ય (Credit-6) (20%)

૧. અનુસરણ કાર્યનું મહત્વ.
૨. વિસ્તરણની સફળતાની ચાવી અનુસરણ કાર્ય જ છે.
૩. અનુસરણ કાર્યમાં ખ્યાલ રાખવાની બાબતો.

એકમ -૪ વિસ્તરણ કાર્યમાં કાર્યકર, નેતા (Credit-6) (20%)

૧. વિસ્તરણ કાર્ય કરનાર કાર્યકર,નેતાનાં લક્ષણો-ગુણો.
૨. વિસ્તરણ કાર્યમાં સ્થાનિક નેતાઓનું મહત્વ,ઉપયોગિતા.
૩. કાર્યકર નેતાની પસંદગી તેના ઘડતર માટેના કાર્યક્રમો.

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :- (Total Credits-15)

૧. વસ્તી વધારો, પશુઓ, ગરીબી, અજ્ઞાનતા, ઓછું ઉત્પાદન, અસ્પૃશ્યતા,ઉચનીચના ભેદ, જ્ઞાતિપ્રથા, ધર્મભાવના વગેરે વિકાસકાર્યોમાં અવરોધક છે તેનો ગામડાંમાં જઈ ખ્યાલ મેળવે અને તે શક્ય હોય તો સમાજ શિક્ષણ કાર્ય ગામડાંમાં જઈ કરે અને ગ્રામસમાજને પણ આ પ્રશ્નોથી વાકેફ કરે.
૨. ગ્રામસમાજમાં પ્રત્યક્ષ લઈ જઈ સર્વેક્ષણ દ્વારા,ચર્ચા પધ્ધતિએ પ્રશ્નોનો અભ્યાસ .
૩. પ્રવૃત્તિ દ્વારા પ્રશ્નોનો અભ્યાસ અને ચર્ચા.

સંદર્ભ ગ્રંથો :-

૧. ખેતી વિસ્તરણ શિક્ષણ - ડૉ.અંબુભાઈ પટેલ, યુનિ.ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ
૨. સામુદાયિક વિકાસ અને કૃષિ વિસ્તરણ - બાબુભાઈ અવરાણી ,
૩. ભારતમાં કૃષિ શિક્ષણ - બાબુભાઈ અવરાણી,

૪. ભારતની આર્થિક સમસ્યાઓ - શાસ્ત્રી -દેસાઈ, પોપ્યુલર પબ્લિશિંગ ,સુરત
૫. દશ્ય-શ્રાવ્ય શિક્ષણ - ધીરજલાલ ભાવસાર

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER –I

CORE -2

વિષય : વ્યવસ્થાપન (01)

(3 +0) Marks -100

હેતુઓ :- ભારતીય અર્થતંત્રમાં ગ્રામીણ વિકાસનું મહત્વ,વિદ્યાર્થી સમજે અને અત્યાર પર્યન્ત અમલમાં આવેલી નીતિઓ અને કાર્યક્રમોની જાણકારી મેળવી ગ્રામવિકાસમાં વ્યવસ્થાપનની જરૂરત સમજે જેથી ગ્રામ વિકાસ કાર્યક્રમને ઉચિત દીશા આપી શકાય.

અભ્યાસક્રમ :-

(Total Credit- 45)

- (૧) વ્યવસ્થાપનની વ્યાખ્યા, અર્થ અને મહત્વ, વહીવટ અને વ્યવસ્થાપન વચ્ચેના તફાવત. Credit-9 (20%)
- (૨) વ્યવસ્થાપનનું કાર્યક્ષેત્ર, વિશેષતાઓ અને મર્યાદાઓ. Credit-9 (20%)
- (૩) વ્યવસ્થાપનના પ્રકાર અને પધ્ધતિઓ. Credit-9 (20%)
- (૪) ગ્રામવિકાસમાં વ્યવસાયીકરણ તેનો ખ્યાલ, અર્થ. Credit-9 (20%)
- (૫) ગ્રામવિકાસમાં વ્યવસાયીકરણ અભિગમની લાક્ષણિકતાઓ. Credit-9 (20%)
 - વ્યવસાયીકરણના મુખ્ય અંશો.
 - વ્યવસાયીકરણની મર્યાદાઓ.

સંદર્ભ ગ્રંથો :-

૧. કુદરતી સંપત્તિ વિકાસ અને વ્યવસ્થાપન - બાબુભાઈ અવરાણી-યુનિ. ગ્રં.નિ. બોર્ડ-અમદાવાદ
૨. ભારતમાં ગ્રામવિકાસ - બાબુભાઈ અવરાણી - અનડા પ્રકાશન
૩. ગ્રામોચિત ટેકનોલોજી - મહેન્દ્રભાઈ ભટ્ટ
૪. ગ્રામવિકાસ પરિપ્રેક્ષ્યમાં - દિલીપભાઈ શાહ

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER – I

ELECTIVE - 1

Subject: Rural Development (01)

(3+0) Marks :100

Objectives:

- (1) Design a course with objectives of Student aware with basic knowledge of horticulture and its future. So, it will useful in his planning of farming.
- (2) Awareness of government horticulture motivation policy will useful in his advance farming.
- (3) To understand the contribution of animal husbandry in national and rural development.
- (4) To know the importance and role of dairy industry in rural development.
- (5) To study watershed method and its application in rural development.

Course

(Credit 45 & Weight age 100%)

Unit – 1 Characteristic of agriculture in Gujarat and land use pattern with horticulture view.

(Credit 8 – 17%)

- 1) Introductory
- 2) Geography
- 3) Land
- 4) Climate
- 5) Land use pattern

Unit – 2 Current horticulture statuses and its future.

(Credit 7 – 17%)

- (1) Current status – Area, Production
- (2) Agro climatic zone in Gujarat
- (i) Type of soil (ii) Area (iii) Rain (iv) Horticultural crop

Unit – 3 Contribution of Animal husbandry

(Credit 8 – 18%)

- (1) Contribution of animal Husbandry in rural development.
- (2) Role of animals in human development.

Unit – 4 Dairy Industry

(Credit 7 – 15%)

- (1) Meaning of Dairy & Importance of Dairy industry
- (2) Structure of cooperative dairy industry.

Unit – 5 Explain Watershed Concept

(Credit 8 – 20%)

- Introduction and aims of water shed project
- Characteristic of watershed, size, shape, physiographic, slope, climate drainage land use. Vegetation, geology, Soil, hydrology.

Unit – 6 -Types of development works under water shed treatment

- Watershed management & Peoples Participation **(Credit 7 – 13%)**

Reference Books :

- (1) “PashuVyavastha” (Gujarati) - A.D. Dave &Lakshaman Patel
- (2) “ViyavaharuGopalan” (Gujarati) - KrushnalalShukal
- (3) “PashuSanvardhan” (Gujarati) - R.K. Shukal
- (5) A Text book of animal Husbandry - G.C. Banerjee
- (6) Khedutmargdarshikabhag 2, BagaytiPako – Sampadak ,NavsariKrushhi University
- (7) Water resource management - Anil K. Popat

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER –I

Elective – 1

વિષય : પાક ઉત્પાદન (01)

(2 +1) Marks -100

હેતુઓ :-

વિદ્યાર્થી ભારતીય કૃષિક્ષેત્રે સંબંધિત સમસ્યાઓએ સમજે અને સાથે સાથે કૃષિક્ષેત્રની નવી-નવી પદ્ધતિઓ સાધનનો ઉચિત ઉપયોગ કરીએ ઉત્પાદકતામાં વધારો કરવાની ક્ષમતા કેળવે .

અભ્યાસક્રમ :-

૧. ગુજરાતમાં વવાતા પાકો વિશે નીચેના મુદ્દાઓ વિશે જાણકારી આપવી. ગુજરાત રાજ્યમાં વવાતા પાકનો વિસ્તાર, હેક્ટરે સરાસરી ઉત્પાદન તથા રાજ્યનું થતું ઉત્પાદન તેમજ ગુજરાત સિવાય બીજે ક્યાં ક્યાં થાય છે તેની જાણકારી. (Credit-10) (35%)
૨. ખેડવિજ્ઞાન : ખેડ એટલે શું ? તેની સમજ, તેના હેતુઓ , પ્રકારો, ખેડના લાભાલાભ, તેમની આધુનિક પદ્ધતિઓ, જમીન અને પાક પર થતી ખેડની અસરો, ખેડની સંખ્યા,સમય,અને ઉડાઈ વગેરેને અસર કરતી બાબત. (Credit-8) (25%)
૩. ભેજ સંરક્ષણ, જમીનમાં ભેજનું મહત્વ,તેની જાળવણીની વિવિધ પદ્ધતિઓ. (Credit-6) (20%)
૪. પાક પદ્ધતિઓ, એકલ પાકપદ્ધતિ, મિશ્ર પાક પદ્ધતિ,અનેક પાક પદ્ધતિઓ. (Credit-6) (20%)

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :- Total credit = 15

૧. પાકઉત્પાદન વિશે પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન માટે કોલેજ કેમ્પસ ઉપર તેમજ આસપાસના પ્રગતિશીલ ખેડૂતોના ખેતરો, વાડીઓ ઉપર ઉગેલા મુખ્ય પાકોનું જુદી જુદી સમસ્યાઓએ અવલોકન અને અભ્યાસ કરીને તેની નોંધ કરશે.
૨. જુદા જુદા ઉભા પાકોના ઉત્પાદનનો અંદાજ કરવો.
૩. જુદા જુદા પાકોમાં વધુમાં વધુ ઉત્પાદન લેતા ખેડૂતોના અનુભવો સાંભળવા અને પ્રશ્નોત્તરી કરવી.

સંદર્ભ ગ્રંથો :-

૧. જમીન વ્યવસ્થા અને પાકઉત્પાદન - ડૉ. એ.એમ.પટેલ -યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ -અમદાવાદ
૨. ગુજરાતની જળસંપત્તિનો ખેતીમાં કાર્યક્રમ ઉપયોગ - જી.એસ.એફ.સી. વડોદરા
૩. ખેતી વિભાગ પરિચય ભાગ-૨ - કાલિકાપ્રસાદ લ.દવે - અનડા પ્રકાશન -અમદાવાદ
૪. ખાતર વિજ્ઞાન - બાબુભાઈ અવરાણી - અનડા પ્રકાશન -અમદાવાદ
૫. સંપૂર્ણપાક સંરક્ષણ ભાગ -૧ - બાબુભાઈ અવરાણી -અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ
૬. ખેતી વિજ્ઞાન પરિચય યાત્રા -૧ કાલિકાપ્રસાદ લ.દવે -અનડા પ્રકાશન- અમદાવાદ
૭. સંપૂર્ણ પાકસંરક્ષણ ભાગ-૨ - બાબુભાઈ અવરાણી -અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ
૮. આઝોલાની ખેતી - રજકાની ખેતી -સરદાર સ્મૃતિ કેન્દ્ર, ગુ.કૃ.યુનિ. આણંદ
૯. સિંચાઈ - ચંદ્રકાંત પટેલ - ગુ.રા. સમાજ શિક્ષણ સમિતિ -સુરત
૧૦. સજીવ ખેતી - મહેન્દ્ર ભાઈ ભટ્ટ - માનવીય ટેકનોલોજી ફોરમ - વલ્લભ વિદ્યાનગર
૧૧. કૃષિ કીટ વિદ્યા પ્રયોગ પુસ્તીકા - ડૉ. ગુણવંતલાલ પટેલ યુનિ.ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ- ગુ.રા. અમદાવાદ

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER –I

Elective –1

વિષય : ગ્રામીણ સામાજિક માળખું (01)

(2 +1) Marks -100

હેતુઓ :-

ગ્રામ અભ્યાસના વિદ્યાર્થીઓ ગામદાના સામાજિક માળખાની તેના જુદા જુદા ઘટકોથી પરિચિત થાય તેની સમજણ કેવળ તેમાં (૧) ગ્રામ સમાજના લક્ષણો, તે શહેર સમાજની કઈ રીતે જુદા પડે છે. (૨) જ્ઞાતિ, કુટુંબ જેવા ઘટકો સમજવું

અભ્યાસક્રમ :-

૧. સામાજિક માળખાનો ખ્યાલ. (Credit-3) (10%)
 - સમાજનો અર્થ અને મૂળભુત લક્ષણો
 - સમાજની સામાજિક જરૂરીયાતો
 - સમાજના પ્રકારો
 - માનવસમાજના વિશિષ્ટ લક્ષણો
૨. ગ્રામ સમુદાય વ્યાખ્યા, લક્ષણો, ગ્રામ-નગર તફાવતો. (Credit-3) (10%)
 - ભારતમાં ગ્રામીણ સમાજશાસ્ત્રનું મહત્વ
૩. વસ્તી શાસ્ત્ર: વસ્તીશાસ્ત્રનો ખ્યાલ, ગ્રામીણ વસ્તીના પાસાઓ, લિંગ, વય, વૈવાહિક દરજ્જો, જન્મદર, મૃત્યુદર, વસ્તી વિસ્ફોટ, સ્થળાંતર, પ્રશ્નો. (Credit-9) (30%)
૪. ગ્રામીણ સામાજિક કાર્યની સંશોધન પદ્ધતિઓ, સામાજિક નિયંત્રણ , ધોરણો , મૂલ્યો. (Credit-6) (20%)
૫. સામાજિક સ્તરીકરણ અને ગતિશીલતા , વ્યાખ્યા , પ્રકારો . (Credit-6) (20%)
૬. લઘુમતીજૂથો, ખ્યાલ, સમસ્યાઓ અને વિકાસ (કોઈપણ બે જૂથો લેવા) (Credit-3) (10%)

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :- Total credit = 15

૧. વિવિધ ગ્રામીણ સમૂહોની મુલાકાત લઈને જ્ઞાતિ આધારિત વ્યવસાયોની જાણકારી મેળવવી.
૨. સરકારના આદિવાસી સમાજ અંગે ચાલતા વિવિધ કાર્યક્રમના અમલીકરણ અંગે જાણકારી મેળવવી.

સંદર્ભ ગ્રંથો :-

૧. ભારતમાં ગ્રામીણ સમાજશાસ્ત્ર - દેસાઈ એ.આર - આર.આર.શેઠની કુ-મુંબઈ
૨. ગ્રામીણ ભારત - મેડિમ મરિયટ - રાજસ્થાન હિન્દી ગ્રંથ અકાદમી -જયપુર
૩. ભારતીય ગ્રામસમાજ - શ્યામચરણ દુબે - વાણી પ્રકાશન -નવી દિલ્લી
૪. ગુજરાતના આદિવાસી - શ્રી ઘનશ્યામભાઈ શાહ - સેન્ટર ફોર સોશિયલ સ્ટડીઝ-સુરત
૬. આદિવાસી સ્ત્રીઓમાં નવી ટેકનોલોજી ઉદય પ્રભાવ- શ્રી અરૂણભાઈ પટેલ - ગૂ. વિ. -અમદાવાદ
૭. કેળવણીના સામાજિક પાયા - શ્રી કે.સી.વ્યાસ- યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ - અમદાવાદ
૮. ભારતમાં ગ્રામીણ સમાજશાસ્ત્ર - એ.આર.દેસાઈ - આર.આર. શેઠની ક -મુંબઈ
૯. ગ્રામીણ સમાજશાસ્ત્ર - શાહ અને દવે - રચના પ્રકાશન - અમદાવાદ

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER –I

Elective –2

વિષય : આરોગ્યશાસ્ત્ર (01)

(2 +1) Marks -100

હેતુઓ :-

વિદ્યાર્થીઓ આરોગ્યના વિવિધ પાસાઓનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે અને આરોગ્યલક્ષી વલણ કેળવે તથા ગામડાના આરોગ્ય વિષયક પ્રશ્નો સમજે

અભ્યાસક્રમ :-

૧. આરોગ્યની વ્યાખ્યા અને તેનું મહત્વ . (Credit-3) 10%
૨. સ્વાસ્થ્ય બગડવાના કારણો,પાણીજન્ય રોગ અને નિવારવાના પગલા (Credit-6) 20%
૩. ગામડાંઓની સ્વાસ્થ્ય વિષયક સ્થિતિ. (Credit-3) 10%
૪. સારવારના પ્રાથમિક નિયમો . (Credit-3) 10%
૫. અકસ્માતના તાત્કાલિક ઉપાયો. (Credit-3) 10%
૬. ચેપી રોગોનો પરિચય અને તે રોગોમાં રાખવા જોઈતી કાળજી : એઈડ્સ, ટી.બી.(ક્ષય), મેલેરિયા,ટાઈફોઈડ , કોલેરા, કમળો જેવા રોગો અટકાયત અને નિયંત્રણનાં પગલા. (Credit-6) 20%
૭. રોગનિવારણમાં કુદરતી ઉપચારનો ફાળો (Credit-3) 10%
(અ) સમતોલ આહાર અને તેનું મહત્વ
(બ) ખોરાક બનાવતી વખતે પોષક તત્વોની જાણ જાળવણી
૮. સુખી કુટુંબ અને સંતતિ નિયમન. (Credit-3) 10%

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :- Total Credit =15

૧. ચેપીરોગ થતાં અટકાવવા માટેના પગલાઓનું નિર્દેશન.
૨. પીવાના પાણી સાફ કરવાની પદ્ધતિનું નિર્દેશન.
૩. રસોઈ બનાવતી વખતે પોષકતત્વો ઓછા ન થાય તેવી પદ્ધતિનું નિર્દેશન
૪. પ્રાથમિક સારવાર માટે (કસ્ટ એઈડ બોક્સ) તૈયાર કરવું.

સંદર્ભ ગ્રંથો :-

૧. સ્વચ્છતા અને આરોગ્ય - શ્રી બલભાઈ મહેતા - બાલગોવિંદ પ્રકાશન- અમદાવાદ
૨. માનવશરીર રચના, શરીરક્રિયા સ્વાસ્થ્ય વિજ્ઞાન - ડૉ. હરિતરણજીત દેરાસરી - યુ.ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ
૩. માનવ આરોગ્ય - શ્રી બાપાલાલ ગ. વૈદ્ય - યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણબોર્ડ - અમદાવાદ
૪. ઉષ્ણકટીબંધમાં થતા રોગ - ડૉ.આર.બી.મહેતા - યુનિ.ગ્રંથ નિર્માણબોર્ડ - અમદાવાદ
૫. રુધિર અને રુધિરજનક પેશીઓના વિકારો - ડૉ.હેમંત કે.પરીખ - યુનિ.ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ -અમદાવાદ
૬. એઈડ્સ (સી.એ.આઈ.ડી.એસ.)- શ્રી રસીક મહેતા - નવભારત સાહિત્ય મંદિર- અમદાવાદ
૭. તંદુરસ્તી તમારા હાથમાં -શ્રી દેવેન્દ્ર વોરા - ગાલા પબ્લિશર્સ, સરસ્વતી ભવન- અમદાવાદ
૮. અનુભવનું અમૃત - શ્રી શોભન - આયુ પ્રકાશન - અમદાવાદ

BACHELOR OF RURAL STUDIES**SEMESTER –I****Elective –2****વિષય : સંશોધન પધ્ધતિઓ (01)****(2 +1) Marks -100****હેતુઓ :-**

૧. જુદી જુદી ખેતીમાં ખેતી સંશોધનનું મહત્વ સમજે.
૨. પ્રયોગ રચનાઓનો પરિચય મેળવે.
૩. ખેતર પર ગોઠવાતા પ્રયોગોનું આયોજન કરે અને ખેતર પર તેને ગોઠવતા શીખે.
૪. જુદા જુદા અવલોકન કરતા અને અવલોકન દ્વારા આંકડાકીય માહિતી એકઠી કરતા શીખે અને તેનું પૃથ્થકરણ કરી અર્થ તારવતા શીખે.

અભ્યાસક્રમ :-

ખેતી સંશોધનનું ખેતીવાડીમાં સ્થાન સંશોધન માટેની વૈજ્ઞાનિક રીતરસમ ,ખેતી પ્રયોગનું સામાન્ય વર્ગીકરણ ખેતી પ્રયોગના હેતુઓ,ખેતી પ્રયોગમાં થતી સામાન્ય ભૂલો, પ્રયોગમાં ચોકસાઈ વધારવાના ઉપાયો જેવા કે નિયમિત અને અનિયમિત જમીન ફળદ્રુપતાને લક્ષમાં લઈને પ્રયોગની જમીનની પસંદગી, સમાનતાવાળા અખતરા, જમીન ફળદ્રુપતાની વધઘટ થતા દોષોનું પુનઃ રચનાને આધારે નિવારણ,અસ્તવ્યસ્ત વહેંચણી, સ્થાનિક નિયંત્રણ વગેરે.

(Credit-10) (35 %)

ખેતરના પ્રયોગોની ટેકનિકનો ઇતિહાસ અને તેનો વિકાસ,જુદી જુદી પરિસ્થિતિમાં વપરાતી જુદી જુદી પ્રયોગ રચનાઓ જેવી કે અબ-અબ, બસ અસ્તવ્યસ્ત રચના, સમસંખ્યક, ક્યારા, વિભક્ત ખંડ રચના વગેરે રચનાનો અભ્યાસ.

(Credit-8) (25%)

પ્રયોગ નીચેના અભ્યાસના મુદ્દાઓ, તેમાંથી જુદી જુદી માવજતો ક્યારાનું કદ તેમજ આકાર પર અસર કરતા મુદ્દાઓ પુનઃરચનાની સંખ્યાને અસર કરતા પરિબળો.

(Credit-6) (20%)

માવજતોની સંખ્યાના આધારે પ્રયોગ રચનાની પસંદગી અને પ્રયોગ પુનરાવર્તનના વર્ષો, ચાલુ પ્રયોગ વખતે ધ્યાનમાં રાખવા જેવા મુદ્દાઓ ,ખેતરના પ્રયોગના નિરીક્ષણોની નોંધ અને તેનું મહત્વ,ખેડૂતોના ખેતરમાં કરવાના પ્રયોગો બાબત સામાન્ય માહિતી.

(Credit-6) (20%)**પ્રત્યક્ષ કાર્ય :- Total credit = 15**

૧. સંશોધનની ઉપકલ્પના તૈયાર કરવી .
૨. એક પ્રશ્નાવલી અને અનુસૂચિ તૈયાર કરાવવી .
૩. કોષ્ટક અને વિશ્લેષણ તૈયાર કરાવવું.
૪. રિપોર્ટ તૈયાર કરવા .
૫. માહિતીનું વિશ્લેષણ તૈયાર કરાવવું

સંદર્ભ ગ્રંથો :-

૧. સંશોધન પધ્ધતિઓ અને આંકડાશાસ્ત્રીય પૃથ્થકરણ - વિમલશાહ - રચના પ્રકાશન ,અમદાવાદ - તારા પટેલ
૨. સંશોધન પધ્ધતિઓ - એ.જી.શાહ, જે.કે દવે - અનડા પ્રકાશન અમદાવાદ
૩. ક્ષેત્ર પ્રયોગની કાર્યપધ્ધતિ - ડૉ. અંબાલાલ પટેલ -યુનિ. ગ્રંથ નિર્માણબોર્ડ -અમદાવાદ
૪. સંશોધન ડિઝાઇન - ડૉ. વિમલ પી શાહ - યુનિ ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ અમદાવાદ

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER –I

Elective – 2

વિષય : ગાંધીવિચારના સિદ્ધાંતો (01)

(3 +0) Marks -100

હેતુઓ :-

વિદ્યાર્થીઓ ગાંધીજીના જીવનના મૂળભૂત વિચારોની સમજ મેળવે અને આજના સંદર્ભમાં વિચારોની પ્રસ્તુતતા અંગે સમીક્ષાત્મક સમજ કેળવે.

અભ્યાસક્રમ :-

૧. પ્રાસ્તાવિક-પરિચય (Credit -9) (20%)
 - ગાંધીજીવન અને કાર્યપરિચય
 - ગાંધીજીના કાર્ય અને વિચાર પર પ્રભાવ કરનારા વિચારકો ને પુસ્તકો ટોલસ્ટોય,રશિકન,થોરો અને ગીતા વગેરે.
૨. ગાંધીવિચારના મૂળતત્વો:- અહિંસા અને સત્ય એનો મૂળ ધ્યેય (Credit -9) (20%)
 - ભારતીય પ્રાચીન સંસ્કૃતિનો પુનઃ ઉદય
 - સમગ્ર વિચારતંત્ર પર પ્રભાવ
 - નૂતન સમાજ વ્યવસ્થા
 - સર્વોદય- ગ્રામસ્વરાજ
૩. ગાંધીજી અને સમાજ- અશ્વૃશ્યતા નિવારણ, સમુદાયો વચ્ચે એકતા, સામાજિક એકતા (Credit -9) (20%)
૪. ગાંધીજીના અર્થતંત્ર વિષયક વિચારો : સ્વાવલંબી ગ્રામ વ્યવસ્થા, ગ્રામોદ્યોગ, ખાદી, ટ્રસ્ટીશીપ, મશીનરીને યંત્રોનો ઉપયોગ, સ્વૈચ્છિક ગરીબાઈ. (Credit -9) (20%)
૫. ગાંધીજીના રાજકારણ વિષયક વિચારો : રાજકારણ અને ધર્મ, વિકેન્દ્રીકરણ, ગ્રામસ્વરાજ્ય, પંચાયત અને સહકારી સંસ્થાઓ વિષયક વિચારો (Credit -9) (20%)

સંદર્ભગ્રંથો :-

૧. ગાંધીજીનું જીવન અને વિચાર - નગીનદાસ પારેખ - નવજીવન પ્રકાશન મંદિર-અમદાવાદ
૨. આપણે સૌ એક પિતાના સંતાન - મોહનદાસ કરમચંદ ગાંધી- નવજીવન પ્રકાશન મંદિર -અમદાવાદ
૩. ગાંધીજીની આત્મકથા - મો.ક. ગાંધી- નવજીવન પ્રકાશન મંદિર- અમદાવાદ
૪. હિંદ સ્વરાજ - મો.ક.ગાંધી- નવજીવન પ્રકાશન મંદિર- અમદાવાદ
૫. ગાંધી વિચાર વિમર્શ - આચાર્ય કૃપાલાની -શ્રવણ ટ્રસ્ટ મહેમલ સોસાયટી-અમદાવાદ

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER – I

Elective –3

વિષય : ભારતીય ગ્રામ અર્થતંત્ર (01)

(3+0) Marks -100

હેતુઓ :-

ગ્રામ અભ્યાસના વિદ્યાર્થીઓ ગ્રામ્ય આર્થિક માળખા અને તેના જુદા જુદા ઘટકોથી પરિચિત થાય જેમાં ગ્રામીણ આર્થિક પ્રવૃત્તિઓ, કૃષિ અને આનુસાંગિક બાબતો, ગ્રામ્ય મિલકતો અને તેની વહેંચણી, ગ્રામ અર્થતંત્રના પ્રશ્નો જેવા કે: વસ્તી, ગરીબી, દેવા, અને ગ્રામ મજૂરો વિષેની જાણકારી તેમજ સમજ કેળવે.

અભ્યાસક્રમ :-

૧. અર્થશાસ્ત્ર-વ્યાખ્યા, કાર્યક્ષેત્ર અને મહત્વ, અર્થશાસ્ત્રના મૂળભૂત ખ્યાલો, ઉત્પાદનના સાધનો, તુષ્ટિગુણ, વપરાશ, મૂલ્ય, બજાર, માંગ, પુરવઠો, પ્રાથમિક, દ્વિતીય, તૃતીય ક્ષેત્ર સ્તર, ભારતીય અર્થતંત્રનું મહત્વ ગ્રામ અને શહેરી અર્થતંત્ર વચ્ચેના તફાવતો (Credit -15) (35%)
૨. ગ્રામ મિલકતો : મિલકતોની વહેંચણી, આવકની અસમાનતા, ગરીબી, નિરપેક્ષ અને સાપેક્ષ ગરીબી વસ્તી અને બેકારી વચ્ચેના આંતરસંબંધો. (Credit -15) (30%)
૩. ગ્રામ અર્થતંત્રમાં ખેતીનું મહત્વ : બ્રિટીશ શાસનકાળ દરમ્યાન કૃષિતંત્ર, સંસ્થાકીય જમીન સુધારણા તેનો અમલ અને અસરકારકતા, ટેકનોલોજીકલ જમીન સુધારણા અને તેની મર્યાદાઓ અને તેની અસરો. (Credit -15) (35%)

સંદર્ભ ગ્રંથો :-

૧. અર્થશાસ્ત્રના સિધ્ધાંતો - શ્રી એ.કે.ત્રિવેદી - યુનિ. ગ્રંથનિર્માણ બોર્ડ - અમદાવાદ
૨. ભારતના આર્થિકવિકાસની સમસ્યાઓ. - પ્રા. આ.ચી.પોપટ - અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ
૩. ભારતીય અર્થતંત્ર વિકાસના પરિપ્રેક્ષ્યમાં - ડૉ. દિલીપભાઈ શાહ - અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ
૪. ભારતની આર્થિક સમસ્યાઓ - પ્રો. બ.મા.ભટ્ટ - અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ
૫. કૃષિ અર્થશાસ્ત્રનાં મૂળતત્વો - ડૉ. કે.એમ. શાહ - અનડા પ્રકાશન -અમદાવાદ
૬. આર્થિક આયોજનના સિધ્ધાંતો - પ્રા. આર. ખે અમીન- અનડા પ્રકાશન -અમદાવાદ
૭. વિકાશશીલ દેશોનાં આર્થિક પ્રશ્નો - પ્રા. રમેશ .બી. શાહ - અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ
૮. ગરીબ લોકો ગરીબ કેમ રહે છે? - પ્રો. માર્કલ લિપ્સન - અનડા પ્રકાશન -અમદાવાદ
દુનિયાના વિકાસમાં શહેરી સંક્ષેપકાર તરફેણનો એક અભ્યાસ - ડૉ. એમ. બી .મહેતા

૯. ભારતમાં ગરીબી

- પ્રો. રોહિત શુક્લ - અનડા પ્રકાશન - અમદાવાદ

૧૦. કૃષિ અર્થશાસ્ત્ર

- રતિલાલ જેઠાભાઈ પટેલ - અનડા પ્રકાશન -અમદાવાદ

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER – I

Elective –3

Subject : Ethics (Indian)

નીતિશાસ્ત્ર (ભારતીય) (01)

(3+0) Marks -100

હેતુઓ :-

૧. વિદ્યાર્થીઓ નીતિશાસ્ત્રના અભ્યાસનું મહત્વ સમજે.
૨. વિદ્યાર્થીઓ ભારતીય નીતિશાસ્ત્રની વિશિષ્ટતાઓનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે.
૩. ચાર્વાકના સુખવાદ વિશે સમજૂતી પ્રાપ્ત કરે.
૪. બૌદ્ધ -જૈન નીતિશાસ્ત્ર વિશે પરિચિત થાય.

અભ્યાસક્રમ :-

તાસ

ટકા

એકમ -૧ (૧) નીતિશાસ્ત્રની વ્યાખ્યા અને સ્વરૂપ

૧૩

૩૦%

(૨) ભારતીય નીતિશાસ્ત્રની વિશિષ્ટતાઓ

(૩) ઋતુનો વિચાર

(૪) વર્ણાશ્રમ

(૫) ચાર પુરુષાર્થ

એકમ -૨ ચાર્વાકના સુખવાદનું મૂલ્યાંકન

૦૭

૧૫%

એકમ -૩ જૈન નીતિશાસ્ત્ર, અશુબ્રત, મહાવ્રત

૦૯

૨૦%

એકમ -૪ બૌદ્ધ નીતિશાસ્ત્ર, આર્યઅષ્ટાંગ માર્ગ

૦૯

૨૦%

એકમ -૫ ગાંધીજીનો સત્ય અને અહિંસાનો ખ્યાલ

૦૭

૧૫%

સંદર્ભ ગ્રંથો :

૧. નીતિશાસ્ત્ર પ્રવેશ-ભટ્ટ અને કોઠારી ,ગુજરાત યુનિ.
૨. ગાંધીજીનું ધર્મદર્શન -મ.જો પટેલ
૩. ગૌતમ બુદ્ધ - ધર્માનંદ કોસંબી
૪. જગતના વિદ્યમાન ધર્મો - જે.એ.યાશ્ચિક

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER – I

Elective –3

Subject : Farm Management

ક્ષેત્ર વ્યવસ્થાપન (01)

(2+1) Marks -100

હેતુઓ :-

- (૧) ભારતીય કૃષિ વિકાસ વ્યવસ્થાપનનો અભ્યાસ કરશે.
- (૨) સફળ ખેતી માટેના પાયાના સિધ્ધાંતો સમજી તેના કાર્યક્રમો યોજશે.
- (૩) ક્ષેત્ર વ્યવસ્થાપનના જુદા જુદા સિધ્ધાંતો અને પાંસાઓનો વૈજ્ઞાનિક અભ્યાસ કરવો.
- (૪) વિવિધ જમીનો અને તેને લગતી વિવિધ બાબતોનો અભ્યાસ કરી જમીનને સતત ઉપજાવ રાખવા કેળવશે.

અભ્યાસક્રમ :-

એકમ - ૧ ક્ષેત્ર વ્યવસ્થા -વ્યાખ્યા ,હેતુ અને વ્યવસાય (Credit-6) (20%)

- પ્રસ્તાવના,ક્ષેત્ર વ્યવસ્થા એટલે શું ? ક્ષેત્ર વ્યવસ્થાના હેતુઓ
- ખેતી વ્યવસાય વિકસાવવાના માર્ગો ,ખેતી વ્યવસાય બીજા ઉદ્યોગો કરતા કઈ રીતે જુદો છે.

એકમ -૨ ખેતીના પ્રકાર (Credit-6) (20%)

- ખેતીના પ્રકારની વ્યાખ્યા-ખેતીના પ્રકારનું વર્ગીકરણ કરવાની પધ્ધતિઓ,ખેતીના પ્રકારનું વર્ગીકરણ , પાકની ખેતી,એક પાકી ખેતી અથવા સૂકી ખેતી ,વિશિષ્ટ ખેતી ,સામાન્ય પાકની ખેતી,જરાયત ખેતી, પિયત ખેતી, ઘનિષ્ટ ખેતી, વિસ્તૃત ખેતી ,ખેતીના પ્રકાર નક્કી કરતા ઘટકો.

એકમ -૩ ખેતી પધ્ધતિઓ : (Credit-6) (20%)

- ખેતીની વિવિધ પધ્ધતિઓનો અભ્યાસ -ફાયદા -ગેરફાયદા
- સહકારી ખેતી મંડળીઓના પ્રકારો,સહકારી અને સામુહિક ખેતીની સરખામણી, સહકારી ખેતી - ગણોત્તિયા ખેતી

એકમ -૪ ક્ષેત્રની પસંદગી અને ખરીદી. (Credit-6) (20%)

- ક્ષેત્રના રસ્તા અને વાડ,રસ્તા ઉપરનું વૃક્ષોનું સંરક્ષણ
- ક્ષેત્રની વાડ, પ્રકાર સજીવ વાડના ફાયદા ,જરૂરીયાત

એકમ -૫ ક્ષેત્ર ઉપર પિયત વ્યવસ્થા (Credit-6) (20%)

- પિયતની અગત્યતા ,કૂવા દ્વારા સિંચાઈ ,લાભ -ગેરલાભ
- કૂવાના પ્રકાર,પિયતની નીકો ,પ્રકારો ,જરૂરીયાત
- ક્ષેત્ર વ્યવસ્થાના પ્રશ્નો, જમીનની ઉત્પાદકતા,ઉત્પાદન ખર્ચ,આવકનો સંબંધ ,જમીનની ફળદ્રુપતા, જમીન ધોવાણ
- જમીન સુધારણા ,વૈજ્ઞાનિક ભલામણો ,જમીનનો ઉપયોગ .

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :- Total credit = 15

૧. સ્થાનિક ક્ષેત્ર વ્યવસ્થાપક સાથે ચર્ચા -પ્રશ્નોત્તરી અને કોઈ એક પ્રત્યક્ષ ક્રિયામાં ભાગીદારી.
૨. પાકના વિકાસના જુદા જુદા તબક્કે નિરીક્ષણો લેવા અને નોંધવા.
૩. સર્વેક્ષણના આધારે એક ક્ષેત્ર અંદાજપત્રક તૈયાર કરવું.

સંદર્ભ ગ્રંથ:-

- (૧) કૃષિ વિદ્યા - સામયિક
(૨) ક્ષેત્ર વ્યવસ્થા અને ખેતી હિસાબ કિતાબ

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER –I

Elective – 4

વિષય : કૃષિ ઇજનેરી (01)

(2 +1)

Marks -100

હેતુઓ :-

૧. ફાર્મ હાઉસના નકશા તૈયાર કરતા શીખે.
૨. જળસિંચનની પધ્ધતિઓ અને જળવ્યવસ્થાપનથી વિદ્યાર્થીઓ માહિતગાર બને.
૩. વિદ્યાર્થીઓ અંદાજપત્રક તૈયાર કરે.
૪. તેલચંત્રની વિવિધ બાબતોનો અભ્યાસ કરે .
૫. ખેતીમાં વપરાતી ઉર્જાશક્તિઓથી માહિતગાર બને.

અભ્યાસક્રમ :-

Total Credit -30

Weightage 100%

એકમ - ૧ મકાન બાંધકામ

(Credit -08) 30%

૧. મૂળભૂત પાયાના અંગો.
૨. મકાન બાંધવામાં વપરાતા માલસામાન.
૩. મકાન-રસ્તા-કૂવા-તળાવ (નાના મધ્યમ)
૪. અંદાજીત ખર્ચ કાઢવાની ગણતરી

એકમ -૨ જળસિંચન અને જળવિકાસ

(Credit -08) 30%

- જળસિંચનનો અર્થ અને તેના લાભાલાભ
જળસિંચનના પ્રકાર અને પિયત પધ્ધતિઓ
જળસિંચનનો અર્થ,જળનિકાસના લાભો જળનિકાસ પધ્ધતિના પ્રકારો.

એકમ -૩ ખેતીમાં વપરાતી વિવિધ શક્તિઓ .

(Credit -07) 20%

મનુષ્યબળ-પ્રાણીબળ-યાંત્રીક-વિદ્યુતબળ

એકમ -૪ તેલચંત્ર

(Credit -07) 20%

તેલચંત્રના સિધ્ધાંતો,તેલચંત્ર ચાલુ અને બંધ કરતી વખતે લેવાની કાળજીઓ,
ટ્રેક્ટરનું વર્ગીકરણ અને દરેક પ્રકારના ટ્રેક્ટરની વિશિષ્ટતા,
ટ્રેક્ટરની પસંદગી કરતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાના મુદ્દાઓ.

પ્રત્યક્ષ કાર્યો :-

૧. ખેત ઉપયોગી મકાનના નકશા બનાવવા. (Credit -03)
૨. સિંચાઈ યોજનાની મુલાકાત અને અહેવાલ. (Credit -04)
૩. તેલચંત્રોની ઓળખ . (Credit -04)
૪. અંદાજપત્રો તૈયાર કરવા. (Credit -04)

નોંધ :- પ્રાયોગીક વેઈટેજ સરખુ છે.

સંદર્ભ ગ્રંથો :-

૧. કૃષિ ઇજનેરી ભાગ-૧ અને ભાગ-૨ - અંબાલાલ ઇશ્વરભાઈ પટેલ

૨. પ્રાથમિક સર્વેક્ષણ
૩. ખેતી ઈજનેરી

- જયંતિલાલ પી.પખર,મણીલાલ એમ.પારેખ
- બાબુભાઈ અવરાણી

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER –I

Elective –4

વિષય : ગ્રામીણ સંસ્થાઓનું અને તેનું વ્યવસ્થાપન (01)

(3 +0) Marks -100

હેતુઓ :-

ગ્રામવિકાસ અને તેના વ્યવસ્થાપનમાં ગ્રામ સંસ્થાનો વિષય પાયાની સમજણ પૂરી પાડવાનો હેતુ રહેલો છે.

અભ્યાસક્રમ:-

એકમ -૧ ગ્રામવિકાસ સંસ્થા

(Credit -20) (40%)

૧. ગ્રામવિકાસની સંસ્થાઓનો ખ્યાલ
૨. સેવાના આધારે વિકાસની સંસ્થાઓના પ્રકારો અને વર્ગીકરણ.
૩. ગ્રામવિકાસની સંસ્થાઓનું અસ્તિત્વ શા માટે ?
૪. ગ્રામવિકાસની સંસ્થાઓની પાયાની લાક્ષણિકતાઓ.
૫. ગ્રામવિકાસની સંસ્થાઓનું ત્રીજા વિભાગ તરીકેના તત્વો.

એકમ -૨ ગ્રામવિકાસની સંસ્થાઓનું વ્યવસ્થાપન

(Credit -25) (60%)

૧. વ્યવસ્થાપનનો ખ્યાલ અને અર્થ.
૨. વ્યવસ્થાપનની પ્રક્રિયા.
૩. વિકાસની સંસ્થાઓના વ્યવસ્થાપનના ફેમ વર્કની જાણકારી.
૪. ગ્રામીણ સંસ્થાઓની ડિઝાઇન
૫. ગ્રામીણ સંસ્થાઓનો દેખાવ
૬. ગ્રામીણ સંસ્થાઓ અને તેના લક્ષ્યો
૭. ગ્રામવિકાસની સંસ્થાઓના વ્યવસ્થાપનના મુદ્દાઓ.
૮. ગ્રામ વ્યવસ્થાપનની પધ્ધતિઓ
૯. ગ્રામવિકાસની સંસ્થાઓના વ્યવસ્થાપનની મર્યાદાઓ.

સંદર્ભગ્રંથો :-

1. Rural Development - Robert Chamber
2. Rural Development Organisation and Management (Report) 2000 (Irma)
3. Status Report on Panchayati Raj (2007)

BACHELOR OF RURAL STUDIES

SEMESTER –I

Elective –4

વિષય : કૃષિવિકાસ અને વિસ્તરણ (01)

(3 +0) Marks -100

હેતુઓ :-

૧. આર્થિક વિકાસમાં કૃષિની ભૂમિકા વિશે વિદ્યાર્થીઓને જાણકારી મળે.
૨. કૃષિની સમસ્યાઓથી વાકેફ થાય અને એ સમસ્યાઓના ઉકેલ માટે વિચારતા થાય.
૩. કૃષિબજારના માળખાથી વાકેફ થાય.
૪. વિસ્તરણ કાર્યકરની ભૂમિકામાં સામેલ થાય.

અભ્યાસક્રમ :-

- (૧) આર્થિક વિકાસમાં કૃષિની ભૂમિકા કૃષિ ઉત્પાદન અને ઉત્પાદકીયતા,ઉત્પાદકીયતાના કાયદાના કારણો, ઉત્પાદકીયતા વધારવા માટેના માપદંડો, કૃષિમાં મશીનીકરણ. (Credit -9) (20%)
- (૨) કૃષિ બજારની વર્તમાન સ્થિતિ, કૃષિબજારની ખામીઓ, કૃષિબજારની પરિસ્થિતિ સુધારવા માટે લેવાયેલ પગલાઓ ,નિયંત્રિત બજારો અને સહકારી બજારો. (Credit -9) (20%)
- (૩) વિસ્તરણ શિક્ષણની ફિલસૂફી ,આધારસ્તંભો,અર્થ અને પરિચય . (Credit -9) (20%)
- (૪) વિસ્તરણ શિક્ષણના હેતુઓ ,વ્યાખ્યા અને ઇતિહાસ. (Credit -9) (20%)
- (૫) વિસ્તરણ શિક્ષણની પધ્ધતિઓ નિયમો અને ઉપયોગી સિધ્ધાંતો. (Credit -9) (20%)

સંદર્ભગ્રંથો :-

1. An Introduction to Agricultural Economics - Bilsrami SAR
2. Agricultural Problems in India - Sadhu and Sing
3. Rural Development - Sundharam I.S.
4. Indian Agricultural Economics - Rudra A
૫. ભારતનું કૃષિક્ષેત્ર-વિકાસ અને પડકારો - ડૉ.બી.એચ.જાની
૬. વિસ્તરણ શિક્ષણના મૂળ તત્વો - કનક ડી ધકાન
૭. ગ્રામ સ્વવિકાસ - બાબુભાઈ અવરાણી
૮. ભારતમાં ગ્રામવિકાસ - બાબુભાઈ અવરાણી

